

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 7.

DOI: 10.32702/2307-2156.2022.7.2

УДК: 351.82

V. M. Ivanova,

*к. е. н., докторант кафедри глобальної та національної безпеки,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ORCID ID: 0000-0003-4980-0765

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ Й КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА ЕВОЛЮЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

V. Ivanova,

*PhD in Economics, Doctoral candidate of the Department of Global and
National Security, Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National
University of Kyiv*

SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL-HISTORICAL SOURCES OF THE EVOLUTION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF FOREIGN ECONOMIC SECURITY

В статті досліджуються чинники розвитку публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Здійснено аналіз перебігу змін організаційно-функціональних форм державного управління, аналіз формальних та неформальних правил державного управління, які формуються міжнародними, регіональними організаціями, державою та

громадянським суспільством, національною культурою і традиціями державного управління. Запропоновано таблицю порівняння європейських моделей державного управління. Виділено складові інституціонального середовища державного управління соціальним партнерством в контексті забезпечення зовнішньоекономічної такі, як: нормативно-правовий, організаційний, самоорганізаційний, соціально-культурний та когнітивний компоненти. Узагальнено результати історичного аналізу передумов формування інституційного середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки в європейських країнах у вигляді таблиці.

The article examines the factors of the development of public administration in the field of foreign economic security, in particular socio-economic and cultural-historical sources.

Shifts that marked the beginning of the era of global civil society, global information society, political networks, global politics and multilateral and regional governance are identified, such as: internationalization and transnationalization of politics; elimination of the territorial aspects of political decision-making characteristic of states; emergence of global civil society and global information society, political networks, global politics; development of regional and global organizations and institutions, in particular in the field of national security; the emergence of regional and global law and an extensive system of global governance - formal and informal.

It has been established that the analysis of formal and informal rules of public administration, which are formed by international and regional organizations, the state and civil society, national culture and traditions of public administration, is an important element of scientific research. Formation of formal and informal rules of state administration in the economic sphere begins in the area of social partnership.

The results of the historical analysis of the prerequisites for the formation of the institutional environment of public administration in the field of foreign

economic security in European countries are summarized. In particular, it is noted that in the conditions of the transition from an industrial to a post-industrial society, the formation of the institutional environment of public administration and the actual modernization of public administration, characterized by economization and management, takes place. Chronologically, the modernization of state administration, starting from the second half of the 20th century, is characterized by the transition from state to public administration, which is represented by a change in the models of state administration from bureaucratic to "Public Administration" (1970s), "Public Policy and Management" (1980s), "Good Governance" (1990s).

Ключові слова: *безпека, зовнішньоекономічна безпека, державне управління, публічне управління, публічне управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки, соціальне партнерство.*

Keywords: *security, foreign economic security, state administration, public administration, public administration in the field of foreign economic security, social partnership.*

Постановка проблеми. Еволюція інститутів публічного управління – важливий складник демократизації суспільних відносин, що забезпечує напрацювання власної моделі національного розвитку, потребує розробки та впровадження дієвих форм і методів управління, які відповідають політичним традиціям розвитку європейських держав. У таких умовах особливої актуальності набувають питання, пов'язані з модернізацією публічного управління, проведенням системних трансформацій в усіх сферах суспільного життя та гуманізацією влади. Сучасний процес перезавантаження влади спрямований на досягнення цілей і реалізацію функцій держави шляхом удосконалення організаційно-розпорядчої діяльності органів влади в межах, визначених нормативно-правовими актами [1]. В цілому погоджуємося з даною думкою та зазначимо, що актуальним є

дослідження чинників еволюції публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці та впровадженню наукових аспектів публічного управління в Україні присвячено достатню кількість праць. Окремі аспекти розвитку ідей публічного управління у сфері національної безпеки розробляли В.Абрамов, Р.Марутян, Г.Ситник, В.Смолянук, М.Шевченко, Л.Шипілова, Я.Чернятевич. Різні проблемні питання публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки розглядали В.Аранчій, Г.Голодюк, Л.Коковський, П.Кравчук, Т.Марцева, О.Матвієць, В.Мунтіян, В.Обухова, І.Перетятко, Н.Павлюк, В.Попко, А.Шаламов, О.Шегінський, О.Чернова, Є.Чирич, О.Яременко та інші. В той же час, вважаємо, що більш ґрунтовного вивчення потребують саме чинники, що забезпечують розвиток публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження соціально-економічних й культурно-історичні джерела еволюції публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою визначення соціально-політичних, соціально-технологічних та культурно-історичних джерел виникнення й розвитку публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки розглянемо історичні форми політичної глобалізації, що надають можливість дослідити трансформації у сфері забезпечення національної безпеки сучасної держави. Ці зсуви ознаменували початок епохи глобального громадянського суспільства, глобального інформаційного суспільства, політичних мереж, глобальної політики і багатостороннього та регіонального управління, що характеризується: інтернаціоналізацією та транснаціоналізацією політики; усуненням властивих державам територіальних аспектів прийняття політичних рішень; виникненням глобального громадянського суспільства та глобального інформаційного суспільства, політичних мереж, глобальної політики;

розвитком регіональних і глобальних організацій та інститутів, зокрема у сфері національної безпеки; виникненням регіонального і глобального права та розгалуженої системи глобального правління – формального і неформального. Цей складний суперечливий взаємопов'язаний порядок істотно вплинув на розвиток демократичної політичної спільноти.

Для вирішення поставлених завдань дослідження вважаємо за необхідне розпочати з аналізу перебігу змін організаційно-функціональних форм державного управління. Перебіг соціальних змін 60-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст., а саме перехід від індустріального до постіндустріального суспільства [2; 3], глобальні трансформації [4], спричинили зміну моделей державного управління. Під останніми в науці державного управління розуміють сукупність концепцій і принципів побудови державно-управлінських систем, у яких відображено інституціональну побудову суспільно-політичних процесів [5, с. 445].

Важливим елементом дослідження виступає аналіз формальних та неформальних правил державного управління, які формуються міжнародними, регіональними організаціями, державою та громадянським суспільством, національною культурою і традиціями державного управління. Становлення формальних та неформальних правил державного управління у економічній сфері, на нашу думку, починається у сфері соціального партнерства.

Е.Осіпов пропонує виокремити наступні етапи становлення та розвитку соціального партнерства [11, с. 29–31]:

I етап. Передінституційний етап (початок ХХ ст.) характеризується тим, що:

1) формуються інтереси, мотиви і цілі основних суб'єктів капіталістичного відтворення; створюються, хоча і діють практично в підпіллі, об'єднання робітників і профспілки;

2) робляться перші спроби формування соціальної політики і державного регулювання відносин робітників і капіталістів;

3) ведуться окремі переговори між суб'єктами протистояння й укладаються перші галузеві угоди; термін «соціальне партнерство» не використовується в лексиконі суспільного життя.

II етап. Формування інституціональних ознак (початок XX ст. – до кінця 40-х рр. XX ст.) характеризується тим, що:

1) організаційно оформлюються суб'єкти соціального партнерства в трудовій сфері; росте масштаб і вплив профспілкового руху;

2) зростає самосвідомість робітників і їх представництво в органах політичної влади;

3) устанавлюється система посередництва і арбітражу для подолання конфліктів між профспілками і працедавцями;

4) формується трудове законодавство, що покращує умови праці і відпочинку частини (жінок, дітей) найнятих робітників;

5) розширюються масштаби переговорних процедур і спектр суб'єктів соціального діалогу;

6) йде активний процес хабітулізації відносин соціального партнерства в трудовій сфері суспільства;

7) термін «соціальне партнерство» входить у політичний ужиток.

III етап. Розвиток інституціональних ознак соціального партнерства (кінець 40-х рр. – 60–70-х рр. XX ст.) характеризується тим, що:

1) конституційно закріплюються принципи і норми «держави загального благополуччя»;

2) розширюється соціальна база професійних спілок, зростає їх вплив і визнання в суспільстві;

3) активізується процес розвитку громадянського суспільства, зростає чисельність спілок, союзів і асоціацій, що представляють інтереси широкого кола соціальних суб'єктів в суспільстві;

4) законодавчо оформляються і реалізуються принципи і процедури соціального партнерства;

5) розвивається організаційна, матеріальна, фінансова, інформаційна,

наукова, освітня база соціального партнерства;

б) соціальне партнерство набуває загального характеру взаємодії інститутів бізнесу, уряду, освіти, неприбуткових агентств, що спрямована на розв'язання широкого кола економічних і соціальних проблем, й зокрема проблем забезпечення соціальної безпеки;

7) відбувається типізація соціальних взаємодій за рахунок приєднання все нових індивідів і соціальних груп.

IV етап. Національна інституціоналізація. Сутнісною характеристикою цього етапу є те, що кожне суспільство, що реалізовує політику соціального партнерства, пройшло цей етап у свої терміни і сформувало власну національну модель соціального партнерства.

Змістові характеристики цього етапу такі:

1) соціальне партнерство стає найважливішим елементом соціальної держави й інтегровано в ціннісну, ідеологічну і політичну сферу суспільства;

2) сформована система соціальних ролей, а також структура соціальних статусів, санкцій, механізмів координації та контролю партнерських відносин;

3) створено загальнонаціональні, регіональні і галузеві організаційні структури соціального партнерства;

4) організовано систему матеріальних, фінансових, інформаційних засобів, інфраструктури, наукове забезпечення і база підготовки кадрів;

5) здійснюється перехід від переговорних моделей соціального партнерства до моделей участі робітників в управлінні і «накопичення майна»;

6) відносини соціального партнерства виходять за рамки трудових відносин і все більш інституціоналізуються в інших сферах суспільного життєдіяльності, соціальне партнерство перетворюється на стійку форму соціальної практики, в об'єктивну соціальну реальність, соціальний мир (П.Бергер і Т.Лукман).

V етап. Модернізація інституту соціального партнерства. Сутнісною

характеристикою цього етапу є те, що в кожній країні цей етап має свою специфіку, яка визначається як ресурсним потенціалом, так і політичними, соціальними і соціокультурними особливостями.

Змістові характеристики цього етапу такі:

1) зростає відповідальність усіх суб'єктів соціального партнерства, включаючи найнятих працівників, за модернізацію економіки і суспільства;

2) розширюється участь суб'єктів соціального партнерства в прийнятті та реалізації соціально значущих рішень, ресурсній (фінансовою, матеріальною, інформаційною, кадровою) підтримці суб'єктів інноваційного розвитку (наукових установ, венчурних компаній тощо);

3) розвивається внутрішньофірмове підприємництво, співробітники підприємств залучаються до управління, а також до командної і проектної роботи;

4) посилюється необхідність постійного діалогу суб'єктів соціального партнерства в умовах соціальних змін тощо.

Крім того, додатково виокремлюють етап міжнародної інституціоналізації, який структурно включає в себе регіональну інтеграцію держав (об'єднання Європи) й інституціоналізацію соціального партнерства під егідою міжнародних структур.

Змістовою характеристикою цього етапу є те, що:

1) вже на етапах розвитку інституціональних ознак і національної інституціоналізації соціального партнерства створюються передумови і умови для його міжнародної інституціоналізації;

2) формуються ідеологія і політика соціального партнерства в міжнародних відносинах;

3) розширюється сфера міждержавних, міжрегіональних і в цілому міжнародних партнерських відносин;

4) розширюється географія і коло суб'єктів соціального партнерства і відбувається інтернаціоналізація соціально-суб'єктного середовища;

5) формуються наднаціональні норми, регіональні і міжнародні

організаційні структури, інфраструктура, системи наукового забезпечення і підготовки кадрів і т.д. [11, с. 30-31].

Аналіз історичних етапів становлення та розвитку соціального партнерства в європейських країнах в контексті зміни моделей державного управління дає змогу констатувати, що управлінські й організаційно-функціональні форми соціального партнерства відображають інституціональну побудову систем державного управління європейських країн.

Зауважимо, що специфікою держави як організації є те, що вона мусить підкорятися правилам інституціонального середовища державного управління, які ж сама формує. Тобто, інституціональне середовище, яке створюється державою визначає модель державного управління. Остання опредмечується в нормативно-правових актах.

Більшість країн світу мають свою модель державного управління, яка враховує історичні традиції, національні вподобання та менталітет. Як зазначає Л. Калганова, наразі в Європі сформувалися англосаксонська, «наполеонівська», німецька і скандинавська моделі державного управління, кожна з яких притаманна певній групі держав-членів ЄС (табл. 1) [7].

В процесі розвитку соціально-економічних і культурно-історичних передумов, таких як формування західної моделі регулювання суспільства, історичних форм політичної глобалізації та їх впливу на системи державного управління та безпеки, історичних форм глобалізації бізнесу та її вплив на формування системи європейської безпеки, відбулися суттєві зміни в розумінні моделей державного управління. Особливий науковий інтерес становлять ідеї розвитку концепцій побудови державно-управлінських систем європейських країн, що відображають інституціональні засади соціально-економічних і суспільно-політичних процесів, а саме:

Таблиця 1. Порівняння європейських моделей державного управління

Опис моделей державного управління	Європейські моделі державного управління			
	Англосаксонські країни (Великобританія)	Німецькі країни (Німеччина)	Наполеонівські країни (Франція)	Скандинавські країни (Швеція)
Форма правління	Парламентська монархія	Парламентська республіка	Парламентсько-президентська республіка	Конституційна монархія
Структурна форма	Унітарна	Федеральна	Унітарна	Унітарна
Співвідношення централізації і децентралізації	Сильний вплив Центру на розвиток країни	Значний регулюючий вплив Центру на розвиток територій	Сильний вплив Центру на розвиток країни	Влада Центру поєднується із значними повноваженнями місцевих органів влади та активною участю населення в процесі прийняття рішень на місцях
Культура адміністративної поведінки	Розвинута культура переговорів та укладання угод	Адміністратив на поведінка як комбінація твердості та гнучкості у застосування публічного права	Детальний правовий розподіл і регулювання між рівнями державного управління	Урядові агентства перетворені на державні підприємства, які діють за ринковими правилами
Ступінь політичного впливу адміністрації	Значний політичний вплив адміністрації	Сильний політичний вплив бюрократії	Сильний політичний вплив бюрократії	
Парадигма державного управління	Вестмістерська модель (новий державний менеджмент)	Бюрократія (Веберовська модель)	Ієрархічно вибудована державна служба	Поєднання менеджеріальних, правових і переговорних управлінських культур та ознак усіх рівнів держави
Система права	Прецедентне право	Кодифіційоване право	Кодифіційоване право	Скандинавська система права
Місьцеве само-управління	Максимальний рівень самостійності місцевого самоуправління	Кооперативні механізми організації управління територіями, використання ринкових механізмів	Розвиток співуправління: підвищення компетенцій і надання повноважень місцевим органам управління	Підвищення ролі місцевого управління, розширення повноважень і свободи дій

Джерело: [7].

1) до другої половини ХХ ст. використовували бюрократичну (традиційну) модель державного управління. Ця модель передбачала значну закритість від зовнішнього середовища, суворе дотримання встановлених правил, норм, процедур, а також використання національних традицій в процесі розбудови систем державного управління;

2) у 1970-ті рр. публічне управління представлено моделлю «публічне адміністрування»;

3) у 1980-х рр. публічне управління представлено моделлю «новий публічний менеджмент», або «менеджеризм». Ця модель зорієнтована на досягнення високих індивідуальних результатів і особисту відповідальність за результати діяльності;

4) на рубежі 1980 – 1990 рр. публічне управління представлено моделлю «належне врядування» («Good Governance»). Ця модель наголошує на зменшенні ролі держави поряд із збільшенням ролі громадянського суспільства в державному управлінні, громадянської активності та на самоорганізації населення (прагнення до особистої свободи). Ґрунтовну характеристику вказаних моделей державного управління наведено в літературі таких авторів, як Л.Калганова [7], В.Куйбіда, В.Толкованов [10], О.Красівський [12], В.Солових [13].

Інституціональне середовище державного управління соціальним партнерством в контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки структурно включає в себе п'ять компонентів. Серед них виділяють наступні:

1. *Нормативно-правовий компонент*, який представлено міжнародним та національним законодавством з питань управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Так, у період кінець 40-х рр. – 60-70-х рр. ХХ ст. відбувалося створення нормативно-правової бази у сфері соціального партнерства як передумови компромісних відносин в економічній сфері конкретного суспільства. Цей період також характеризувався загальними світовими тенденціями інтеграції країн та формування єдиного соціального простору. Це, у свою чергу, зумовило орієнтацію багатьох країн світу на

використання міжнародних норм та стандартів, які встановлювали економічні та соціальні права людини, а також регулювали соціально-трудові відносини. У такий спосіб міжнародні норми та стандарти слугували для європейських країн певним практичним підґрунтям у розв'язанні соціальних проблем [9]. Так наприклад, МОП прийняла блок нормативних актів та рекомендацій із соціального забезпечення, які стосувалися соціальних норм загального характеру, окремих видів соціального забезпечення та впливали на процес соціальної стабілізації. Вони встановлювали напрями здійснення соціальної політики у державах через програми здоров'я та програми охорони довкілля, освітні програми, програми соціального захисту та ін.

У 1952 р. МОП прийняла Конвенцію № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення, які були зорієнтовані на соціальні права людини й охоплювали медичну допомогу, допомогу по хворобі, старості, допомогу у разв трудового каліцтва або професійного захворювання, допомогу по вагітності та пологам, допомогу по інвалідності та ін. [6]. Також 12 жовтня 1961 р. була прийнята Європейська соціальна хартія [6].

На формування інституціонального середовища державного управління зовнішньоекономічною безпекою у країнах євроатлантичного простору суттєвий вплив справила зміна уявлень про безпеку. Якщо, на початку ХХ ст. – 40-і рр. ХХ ст. у нормативно-правовій базі в галузі безпеки зазначених країн увага акцентувалася на безпеці держави та суспільства, то починаючи з 50-х рр. ХХ ст. й до наших днів безпека людини стає центром тяжіння концепту «кооперативної безпеки». Остання визначається станом дотримання демократичних принципів, прав і свобод особистості, підтриманням високих «стандартів життя».

Таким чином, міжнародні соціальні норми є формою (засобом) фіксації суспільних відносин й визначають зміст і характер всього процесу управління в державах, які намагаються інтегруватися у єдиний соціальний простір міжнародних та регіональних організацій.

2. *Організаційний компонент*, який представлено організаційною

моделлю праці – тейлоризмом, фордизмом (початок ХХ ст. – 40-ві рр. ХХ ст.), антропоцентричною моделлю організації праці (50-ті ХХ ст. – наші дні), а також діяльністю ТНК й «розмиванням» державного суверенітету.

3. *Самоорганізаційний компонент*, який представлено західною моделлю саморегулювання суспільства, а саме «ринок – держава» (початок ХХ ст. – 40-ві рр. ХХ ст.), «ринок – держава – демократія» (50-ті ХХ ст. – наші дні).

4. *Соціально-культурний компонент*, який представлено інформатизацією та віртуалізацією економічної, соціальної та політичної сфер суспільства, культурною глобалізацією (70-і ХХ ст. – наші дні).

5. *Когнітивний компонент*, що визначається Європейською соціальною ідеєю, історичні етапи розвитку якої представлені Соціальною доктриною католицизму (початок ХХ ст. – 40-ві рр. ХХ ст.), неокейсіанством, інституціоналізмом, монетаризмом (50-60-ті рр. ХХ ст.), концепцією гармонізації інтересів праці і капіталу (70-ті рр. ХХ ст.), концепцією інтернаціоналізації економіки.

В умовах переходу від індустріального до постіндустріального суспільства відбувається формування інституціонального середовища державного управління та власне модернізація державного управління, що характеризується економізацією та менеджеризацією останнього. Хронологічно модернізація державного управління, починаючи з другої половини ХХ ст. характеризується переходом від державного до публічного управління, що репрезентовано зміною моделей державного управління від бюрократичної до «Публічного адміністрування» (1970-ті рр.), «Публічної політики і менеджменту» (1980-і рр.), «Належного врядування» (1990-ті рр.). Указані моделі публічного управління також впливають на формування систем соціально-трудова відносин та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки, а також управлінських і організаційно-функціональних форм соціального партнерства як чинника забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Водночас відповідні неформальні норми соціального партнерства

щодо встановлення демократичних неконфліктних соціальних відносин в інтересах забезпечення безпеки та злагоди, розпредмечуючись у відповідних управлінських і організаційно-функціональних формах соціального партнерства, можуть впливати на визначення моделі публічного управління. Разом з тим, модель публічного управління також формує формальні норми соціального партнерства як чинника забезпечення зовнішньоекономічної безпеки і в такий спосіб впливає на формування інституційного середовища державного управління.

Таблиця 2. Історичні передумови формування інституціонального середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки європейських країн

Об'єкти аналізу	Історичний період				
	Початок XX р. – 40-ві р. XX р.	50–60-ті р. XX р.	70-ті р. XX р.	80-ті р. XX р.	1990-ті р. – до наших днів
	Соціальні зміни XX – початку XXI 14р..				
Тип суспільства	Індустріальне суспільство		Постіндустріальне суспільство		
Глобальні трансформації	Глобалізація війни	Розширення кола суб'єктів міжнародних відносин	Інформатизація та віртуалізація економічної, соціальної та політичної сфер суспільства		«Розмивання» державного суверенітету
	Інституційні передумови, які визначають зміну моделей державного управління				
Західна модель само-регулювання суспільства	«Ринок – держава»	«Ринок – держава – демократія»			
Етапи становлення та розвитку зовнішньоекономічної безпеки в контексті зміни моделей державного управління					
Глобалізація бізнесу	Зародження багатонаціональних корпорацій	Багатонаціональні корпорації, активні в економіках промислово розвинутих країн та країн, що розвиваються, за винятком країн соціалістичного табору		Багатонаціональні корпорації активні майже у всіх країнах світу, в тому числі починаючи з 1990-х рр. у країнах з перехідною економікою	
Концептуальні засади європейської безпеки	Безпека держави, суспільства	Безпека людини стає центром тяжіння концепту «кооперативної безпеки», яка визначається станом дотримання демократичних принципів, прав і свобод особистості, підтриманням високих «стандартів життя»			

Продовження Таблиці 2.

Модель державного управління	Бюрократична		«Публічне адміністрування»	«Публічна політика і менеджмент»	«Належне врядування»
Етапи інституалізації світової торгівлі	Формування інституціональних ознак	Початок лібералізації торгівлі	Розвиток інституціональних ознак	Національна інституалізація	Модернізація інституту
		Міжнародна інституалізація			
Етапи інституалізації соціального партнерства	Формування інституціональних ознак	Розвиток інституціональних ознак	Міжнародна інституалізація	Національна інституалізація	Модернізація інституту
		Міжнародна інституалізація			
Етапи інституалізації політичної глобалізації	Формування інституціональних ознак. Пробний, незначний розвиток правил, режимів і міжнародного права	Розвиток інституціональних ознак	Міжнародна інституалізація Значний розвиток режимів, міжнародного права, елементів космополітичного права і транснаціональних організаційних структур. Глобальне громадянське суспільство	Національна інституалізація	Модернізація інституту
		Міжнародна інституалізація			

Джерело: розробка автора

Узагальнений результат історичного аналізу передумов формування інституційного середовища публічного управління у сфері зовнішньоекономічної безпеки в європейських країнах представлено в таблиці 2.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити низку висновків. Демократичні суспільства проходять складний, але необхідний процес еволюції власних інститутів публічного управління. В європейських країнах це пов'язано з розвитком громадянського суспільства, модернізацією публічного управління, зміною ролі влади тощо. Особливої актуальності такі процеси набувають у сфері зовнішньоекономічної безпеки, де в умовах глобалізації відбувається зміни у розумінні національних інтересів, механізмів їх реалізації, ролі держави в управлінні зовнішньоекономічною безпекою.

В процесі розвитку соціально-економічних і культурно-історичних передумов, таких як формування західної моделі регулювання суспільства,

історичних форм політичної глобалізації та їх впливу на системи державного управління та безпеки, історичних форм глобалізації бізнесу та її вплив на формування системи європейської безпеки, відбулися суттєві зміни в розумінні моделей державного управління. Все це сприяло змінам переходу від моделі державного управління до моделі публічного управління («Публічного адміністрування» (1970-ті рр.), «Публічної політики і менеджменту» (1980-і рр.), «Належного врядування» (1990-ті рр.). Указані моделі публічного управління також впливають на формування систем соціально-трудова відносин та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки, а також управлінських і організаційно-функціональних форм соціального партнерства як чинника забезпечення зовнішньоекономічної безпеки.

Література

1. Баштанник В. В., Рагімов Ф. В. Еволюція інститутів публічного управління в контексті загальноєвропейського політичного тренду. Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. 2019. Вип. 3 (42). С. 28-34.
2. Белл Д. Прихід нового постіндустріального суспільства. Сучасна соціальна зарубіжна філософія: хрестоматія. Київ: Основи, 1996. С. 251–274.
3. Белл Д. Субординація корпорації: противоречие между экономизацией и социологизацией. Социально-трудова отношения в современном российском обществе : Социология власти : Вестн. социолог. центра РАГС. 2005. № 2. С. 145-177.
4. Глобальные трансформации: политика, экономика, культура: монография / Д. Хелд, Э. Макгрю, Д. Гольдблатт, Д. Перратон; пер. с англ. В. В. Сапова и др. Москва: Праксис, 2004. 576 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / ред.-уклад.: Ю.В. Ковбасюк, В. П. Трощинський, Ю. П. Сурмін. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
6. Європейська соціальна хартія. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_300#Text

7. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
8. Калганова Л. А. Европейские и российская модели государственного управления: сравнительный анализ. Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. 2010. № 2. Т. 3. С. 25–50.
9. Каргалова М. В. От социальной идеи к социальной интеграции: монография. М.: «Интердиалект+», 1999. 317 с.
10. Куйбіда В. С., Толкованов В. В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: зб. Київ: ТОВ «Поліграф. Центр «Крамар», 2010. 258 с.
11. Осипов Е. М. Институционализация социального партнерства как условие развития малого бизнеса в России : автореф. дис. ... д-ра. соц. наук: спец. 22.00.04. М., 2013. 55 с.
12. Розвиток системи управління в ЄС: досвід для України: наук. розробка / О. Я. Красівський, О. С. Киричук та ін. ; за заг. ред. О. Я. Красівського. Київ : НАДУ, 2013. 56 с.
13. Солових В. П. “Good Governance” як одна із сучасних моделей державного управління. Науковий вісник Акад. муніцип. Упр. Серія: Управління. 2010. Вип. 1. С. 112–120.

References

1. Bashtannyk, V.V. and Rahimov, F.V. (2019), “Evolution of institutions of public administration in the context of the pan-European political trend”, *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia : zb. nauk. pr.*, Vol. 3 (42) , pp. 28-34.
2. Bell, D. (1996), *Prykhid novoho postindustrialnoho suspilstva. Suchasna sotsialna zarubizhna filozofiiia: khrestomatiiia*. [The arrival of a new post-industrial society. Modern social foreign philosophy: textbook], Osnovy, Kyiv, Ukraine, pp. 251–274.
3. Bell, D. (2005), “Subordination of the corporation: the contradiction

between economization and socialization”, *Social'no-trudovye otnosheniya v sovremennom rossijskom obshchestve : Sociologiya vlasti : Vestn. sociolog. centra RAGS*, vol. 2, pp. 145-177.

4. Held, D., McGrew, E., Goldblatt, D. and Perraton, D. (2004), *Global'nye transformacii: politika, ekonomika, kul'tura: monografiya*. [Global transformations: politics, economics, culture: monograph], Praxis, Moscow, Russia.

5. Kovbasiuk, Yu.V. Troshchynskyi, V. P. and Surmin, Yu. P. (2010), *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia*. [Encyclopedic dictionary of public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “European Social Charter”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_300#Text (Accessed 08.07.2022).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), “Convention on minimum social security standards”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text (Accessed 08.07.2022).

8. Kalganova, L.A. (2010), “European and Russian models of government: comparative analysis”, *Problemnyj analiz i gosudarstvenno-upravljenicheskoe proektirovanie*, Vol. 2, No. 3, pp. 25–50.

9. Kargalova, M. V. (1999), *Ot social'noj idei k social'noj integracii: monografiya*. [From the social idea to social integration: monograph], Interdialect+, Moscow, Russia.

10. Kuybida, V. S. and Tolkanonov, V. V. (2010), *Dosvid vprovadzhennia standartiv dobroho vriaduvannia na mistsevomu rivni v Ukraini ta inshykh yevropeiskykh krainakh: zb.* [Experience of implementation of good governance standards at the local level in Ukraine and other European countries: coll], Polygraph LLC. “Center Kramar”, Kyiv, Ukraine.

11. Osypov, E. M. (2013), “Institutionalization of social partnership as a condition for the development of small business in Russia”, Ph.D. Thesis, Social structure, social institutions and processes, Moscow, Russian Federation.

12. Krasivskyi, O. Ya. and Kyrychuk, O. S. (2013), *Rozvytok systemy upravlinnia v YeS: dosvid dlia Ukrainy: nauk. rozrobka.* [Development of the management system in the EU: experience for Ukraine: Science. development], NADU, Kyiv, Ukraine.

13. Solovyh, V. P. (2010), “Good Governance” as one of the modern models of public administration”, *Naukovyi visnyk Akad. munitsyp. Upr. Seriia: Upravlinnia*, Vol 1, pp. 112–120.

Стаття надійшла до редакції 13.07.2022 р.